

Hizkuntza-erabileraren neurketaren metodologia

Olatz Altuna eta Asier Basurto

Soziolinguistika Klusterra

o.altuna@soziolinguistika.org

Sarrera-data: 2012-10-30 | Onartze-data: 2012-11-30

Laburpena. Hizkuntza erabiltzea gizakion jardun arrunt eta ohikoa da. nonahi, noiznahi, baliatzen dugu hizkuntza. Giza izaeraren bereizgarria da. Ea da jarduera arautua edo patroijakinei obeditzen diena. Ezin da espazio- edo denbora-mugarik jarri hizkuntza-erabileraz ari garela. Horrenbestez, erabilera hori neurtzea ariketa konplexua da eta, taxuz egingo bada, metodologia landu eta findua eskatzen du ezinbestez. Euskal Herriko hizkuntza-erabileraren neurketaren alderdi metodologikoaz arituko gara, kontuan izanda gainera, aurten hainbat berrikuntza egin direla, landa-lanean zein datuen prozesaketan. Horiek guztiak azalduko ditugu artikulu honetan. • **Hitz-gakoak:** *Ikerketa soziolinguistikoa, inkesta, metodologia.*

Abstract. Using language is an ordinary, routine, human activity. We use language anywhere and at any time. It is a distinctive feature of human nature. It is not a rule-based activity nor does it obey specific patterns. It is not possible to apply space or time limitations when we are talking about language use. Therefore, measuring that use is a complex exercise, and if it is to be done conscientiously, it calls for a developed and refined methodology. We will be dealing with the methodological side of measuring language use in the Basque Country, bearing in mind, moreover, that there have been many innovations this year in terms of field work and data processing. This paper will be covering all these matters.. • **Key words:** *Sociolinguistic research, survey, methodology.*

SARRERA

I

Hizkuntza erabiltzea gizakion jardun arrunt eta ohikoa da. Nonahi, noiznahi, baliatzen dugu hizkuntza. Giza izaeraren bereizgarria da. Ez da jarduera arautua edo patroji jakinei obeditzen diena. Ezin da espazio- edo denbora-mugarik jarri hizkuntza-erabileraz ari garela. Horrenbestez, erabilera hori neurtzea ariketa konplexua da eta, taxuz egingo bada, metodologia landu eta findua eskatzen du ezinbestez.

Helburu horri erantzuteko asmoz, sortu eta garatu genuen hizkuntza-erabilera neurtzeko metodologia, alegia, Kale Neurketa izenez eza-gunagoa den ikerketa. Nabarmentzekoa da ikerketa-teknika berariaz diseinatu zela 80. hamarkadan. Honenbestez, ibilbide luzeko ikerketa da. Siadecoren eta Euskal Kultur Batzordearen —EKB— eskutik abiatu, eta gaur egun, hogeita bi urteren ostean, Soziolinguistika Klusterrak egiten duena (Soziolinguistika Klusterra, 2007).

Metodologiaren berezitasuna, inon egotekotan, behaketa bidezko datu-bilketan dago; alegia, normalean erabilerari buruzko datuak inkesta bidez jasotzen badira ere, esate baterako, erroldan edo Inkesta Soziolinguistikoa (Eusko Jaurjaritza, 2008), ikerketa honetan zuzeneko behaketa erabiltzen dugu. Beste modu batera esanda, inkesta bidez, norberak bere buruari aitortzen dion erabilera maila jasotzen da; hau da, erabilera aitortua edo subjektiboa deitu ohi dena. Kale-Neurketan, berriz, inkestetan ez bezala, mintzatzen ari denari ez zaio ezer galdetzen, entzun eta hizkuntza jasotzen da modu objektiboan.

AZTERGAIA: AHOZKO ERABILERA

I

Soziolinguistika arloko eskarmentuak erakutsia digu erabilera dela hizkuntza baten egoeraren adierazle esanguratsua eta fidagarria. Erabilera altua ala baxua den, eta denboran aurrera egin ahala hazi ala txikitu egiten den ikustea da hizkuntzaren “osasun” egoera baloratzeko biderik egokiena. Hizkuntza bakoitzak populazioan duen erabilera mailak, populazio horretako hizkuntzaren ezagutza mailak edo bestelako atxikimendu adierazpenek ematen ez duten informazioa ematen du.

Bestalde, esan beharra dago metodologia honen bidez aztertzen den hizkuntza-erabilera ahozkoa dela. Ahozkoa da hitzunaren hizkuntza-erabilerarik naturalena. Bi pertsona edo gehiagoren arteko hizkuntza harreman zuzenena da. Bat-batekotasunak ere ezaugarritzen du ahozko erabilera. Sarritan, ahoz erabiliko den hizkuntza hautatzeak erreflexutik gehiago du erreflexiotik baino.

Metodologiaren berezitasuna, inon egotekotan, behaketa bidezko datu-bilketan dago; alegia, normalean erabilerari buruzko datuak inkesta bidez jasotzen badira ere, ikerketa honetan zuzeneko behaketa erabiltzen dugu.

Esan beharra dago metodologia honen bidez aztertzen den hizkuntza-erabilera ahozkoa dela. Ahozkoa da hitzunaren hizkuntza-erabilerarik naturalena.

Sarritan, ahoz erabiliko den hizkuntza hautatzeak erreflexutik gehiago du erreflexiotik baino.

AZTERGUNEA: KALEA

I
 Eremu publikoan $\frac{3}{4}$ kalean $\frac{3}{4}$ neurtzen da hizkuntzen ahozko erabilera. Espazio publikoa aztertzen dugu, hau da, kalea. Kalea baita espazio neutralena, hizkuntza-gaitasuna, hizkuntza-joera, eta pentsaera ezberdinetako jendea topatuko dugun espazioa, hain zuzen. Beraz, leku irekiak neurtuko ditugu: kalerik jendetsuenak, plazak, parkeak, jolastokiak, karrikak, etab. Toki itxiak: tabernak, bizilekuak, zerbitzu publikoak, lantegiak, ikastetxeak etab. neurketatik kanpo geratuko dira.

METODOLOGIAREN OINARRIA: BEHAKETA

I
 Arestian esan bezala, artikulu honetan aurkezten den metodologia badu besteetatik bereizten duen hirugarren ezaugarri bat ere: ahozko hizkuntza-erabilera **behaketa bidez** neurtzen duela. Behaketa bidezko erabilera-neurketa praxi soziala kuantitatiboki aztertzeko teknika bat da (ikus 1. taula). Bere helburua praktikan hizkuntza bakoitza erabiltzearen ekintzak zenbateko maiztasun erreala duen kontrolatzea da.

1. Taula. Metodologia kuantitatiboa, kualitatiboa eta parte hartzailea

	METODOLOGIA Kuantitatiboa	METODOLOGIA Kualitatiboa	METODOLOGIA PARTE HARTZAILEA
ZIENTZIAREN ETA IKERKETAREN HELBURUAK	Gertaera sozialak azaldu, aurreikusi eta kontrolatu	Jokabide sozialen zentzua eta esangurak konprenitu	Errealitatearen aldaketan esku hartu
OBJEKTUA	Gizabanakoen ekintzak, Gertaera sozialak	Aktoreen diskurtsoak. Signifikazioak	Subjektu kolektiboen interesak eta beharrak
HIZKUNTZA	Zenbakiak	Kontzeptuak, metaforak	Sozio-historikoa, estrategikoa
SUBJEKTUA	Lagina	Aktore sozialak beren kokapen sozio-estrukturaletan	Aktore sozialen auto-diagnostikoa
DISEINUA	Sistematikoa, egituratua, errepikakorra	Irekia, malgua, aldakorra	Prozesu irekia: Ekintza-ikerketak-ekintza
TEKNIKAK	Inkesta	Eztabaida-taldea	Ikerketa parte hartzailea Esku hartze soziologikoa
	Kasuen erregistroa	Elkarrizketa sakona	
	Behaketa	Hiruko taldea Bizitza-historia	

Iturria: (Altuna et al., 2008) eta (Juaristi, 2003)

Behaketa gizarte-ikeruntzarako teknika kuantitatibo nagusietako bat da, nahiz eta orokorrean inkesta edo beste batzuk gehiago erabiltzen diren. Honela definitzen du Jone Miren Hernandezek behaketaren teknika Soziolinguistika Eskuliburuan (Zarraga *et al.*, 2010:310):

Behaketa zuzenak gizakien portaera begiratzea eta aztertzea du helburu, betiere modu sistematiko eta kontrolatuan eta inolako manipulazio eta bitartekorik gabe. Bestelako tekniketan ez bezala, behaketa zuzenean ez da estimulu berezien eragina jasotzen, pertsonen portaerak bereziki behatzen dira.

Teknika kuantitatibo erabiliago horien aldean, behaketak baditu abantailak eta desabantailak:

2. Taula. Behaketaren abantailak eta desabantailak

Behaketaren abantailak	Behaketaren desabantailak
<ul style="list-style-type: none">• Oro har, beste tekniken kasuan baino eragin gutxiago sumatzen da pertsonengan behatzeko unean. Juaristik dioenez (Juaristi, 2003:197), ikertzaileak gutxiago baldintzatzen ditu aztertu nahi diren portaera eta adierazpenak, eta horrek datu hobekak lortzen laguntzen du.• Behaketa baldintza naturaletan egiten baldin bada, errealitatea den bezala ikertuko da, batere aldaketa, eragin edo manipulaziorik gabe.• Orain arte aipatutako beste teknika batzuetan ikertzailea, neurri handi batean, ikertuaren menpe gelditzen zen, berak erabakitzen baitzuen zein informazio eman. Baina behaketa zuzenaren kasuan, ikertzaileak erabakitzen du zer den berarentzat garrantzitsua eta nahi duena behatzen du.• Hainbat kasutan, gainera, behaketa ezinbesteko teknika bilakatuko da; izan ere, egoera, momentua edota ikertuak diren ezaugarriak direla eta (umeak, oso pertsona nagusiak eta abar) erabil daitekeen teknika bakarra izango da.• Behaketak ikerketaren testuinguruan murgiltzea dakar eta horrek indar berezia ematen dio teknika honi.	<ul style="list-style-type: none">• Behaketak orainaldia ikertzeko baino ez du balio, ez du balio ez iraganerako ez eta etorkizunerako ere.• Gertakari, egoera edo portaera batzuk ezin dira zuzenean behatu, gizakien intimitatearekin loturik daudelako edo ezkutuan geratzen direlako.• Fenomeno batzuk ezin dira behaketaren bitartez aztertu, aldi berean toki ezberdinetan elkarrekin zerikusia duten ekintzak gertatzen ari direlako. Kasu horretan irtenbidea izaten da behaketa pertsona ezberdinen artean banatzea.• Gehienetan, behaketa oinarritutako ikerketak beste teknika batzuekin egiten direnak baino luzeagoak izaten dira. Denbora (falta) beraz, muga izan daiteke teknika hau erabiltzeko orduan.

Iturria: (Zarraga *et al.*, 2010: 311-312)

2. taulako ezaugarriak aztertuta, badago esaterik behaketa zuzena ondo egokitzen zaiola esku artean dugun helburuari, eta aldeko arrazoiek pisu handiagoa dutela kontrakoek baino. Hortaz, teknika hori hobesten dugu ahozko erabileraren neurketa egiteko.

**Leku irekiak
neurtuko ditugu:
kalerik
jendetsuenak,
plazak, parkeak,
jolastokiak,
karririkak, etab.
Toki itxiak:
tabernak,
bizilekuak,
zerbitzu
publikoak,
lantegiak,
ikastetxeak etab.
neurketatik
kanpo geratuko
dira.**

**Behaketa
zuzenak gizakien
portaera
begiratzea eta
aztertzea du
helburu, betiere
modu sistematiko
eta kontrolatuan
eta inolako
manipulazio eta
bitartekorik
gabe.**

METODOLOGIAREN EZAUGARRI NAGUSIAK

I Diskrezioa

Neurketa burutu ahal izateko, azterketa-guneak ezinbesteko baldintza bat bete behar du: neurtu behar dugun gunean datuak diskrezio osoz jaso ahal izatea. Hiztunek ez dute jakin behar behatuak direnik, horrek ematen baitu aukera hiztunen berezko joera jasotzeko, hizkuntza-erabilari dagokionez. Lehenago aipatu bezala, honetan datza, hein handi batean, behaketa bidezko neurketen balioa. Diskrezioaren irizpide honek ahalbidetzen du hiztunaren praktikak behatzea, eta jasotzen den erabilera behatzailea bertan ez balego bezalakoa izatea.

Ikerketa honetan kalean entzuten diren elkarrizketak neurtzen dira, eta neurtzaileek jasotzen dituzten datuek entzun eta zenbatu diren pertsona horiek leku eta une horretan zein hizkuntza zerabilten adierazten dute, ez besterik. Horrek ez du esan nahi horiek bakarrik direnik euskaraz egiten dutenak, baizik eta hori dela euskararen erabilpenaren proportzioa; alegia, ez dugu jakingo zenbatek egiten duen, baizik eta batez beste zenbat egiten den euskaraz une eta leku bakoitzean.

Behaketa-unitatea, elkarrizketa

Metodologia honetan behaketa-unitate oinarritzkoa elkarrizketa da. Elkarrizketetan parte hartzen duten norbanakoen kopurua neurtuko dugu, baina unitate nagusia elkarrizketa da.

Neurraldi bakoitzean elkarrizketa bera behin baizik ez da neurtzen. Elkarrizketaren mugak hizkuntza-aldaketak edo kide-aldaketak dira. Horrek esan nahi du elkarrizketa-talde bera hizkuntza berean behin baino gehiagotan behatuz gero, elkarrizketa bakartzat jaso eta erregistratuko dela. Talde baten elkarrizketa behatu eta erregistratu ostean, talde bera beste hizkuntza batean hitz egitera pasatzen bada, beste elkarrizketa bat jasoko da behaketa-fitxetan. Berdin egingo da, lehengo taldetik kideren bat joan bada edo lehengo taldeari kide berriren bat gehitu bazaio: beste elkarrizketa bat jasoko da.

Elkarrizketako parte-hartzaileen artean beste batek hitza hartzeak (parte-hartzaile aktiboa aldatzeak) ez du esan nahi beste elkarrizketa bat hasi denik, non-eta ez den hizkuntza aldatzen.

Neurtu beharreko elkarrizketa kopurua: lagina eta fidagarritasun maila

Behaketa neurtutako erabilera-datuak fidagarriak direla esan ahal izateko, diseinu egoki bat egin behar da (aldagaiei, denborari eta espazioari dago-

kienez) eta ahalik eta elkarrizketa gehien neurtu behar dira. Baina zenbat elkarrizketa neurtu behar dira neurketaren emaitzak onargarrizat jotzeko?

VI. Kale Neurketa bitarte, ez zegoen zehaztua zenbat elkarrizketa behar ziren neurketa balekoa kontsideratzeko. Azken neurketan urrats garrantzitsua eman da norabide horretan, Eusko Jaurlaritzako Hizkuntza Politika Sailaren laguntzarekin laginketa eredu bat sortu dugu¹. Eredu horren oinarriak, 2009an kaleratutako txosten batean bilduta daude (Yurramendi eta Altuna, 2009).

Lan horrek azterketa zehatzagorako bidea ematen duen arren, komeni da gutxienez zenbait gai argitzea lagina nola kalkulatzeko den ulertu ahal izateko.

Eredu matematikoan, behaketetan neurtzen den lagina eta honek ordezkatu nahi duen populazioa elkarrizketaz osatuta daude. Kanean gerta litezkeen elkarrizketa guztietatik batzuk neurtzen ditugu. Gerta litezkeen eta neurtzen ditugun kopuruen arteko erlazioak esango digu neurketatik eskuratzen ditugun emaitzak zenbateraino diren fidagarriak.

Herri bateko kaleetan gerta litezkeen elkarrizketen kopurua, berez, mugagabea da, infinitua. Laginaren kalkulurako erreferentzia bat erabili da, ordea, zenbait muga suposatuz emanez. Adibidez, herriko biztanleria hartu da abiapuntuko kopurutzat. Herri bateko kaleetan behatuak izan daitezkeen pertsona guztiak ez direla herri horretako biztanleak gauza jakina da. Baina era berean, gauza jakina da ez dela ohikoa edo normala herri bateko biztanle guztiak kanean egotea. Horregatik, une batean kanean dagoen populazioaren kalkulurako kanpotik etorritakoak gehitu eta herriko kaleetan ez dauden bertakoak kentzea zuzena balitz ere, laginaren kalkulurako herriko biztanleriaren datua hartzen da oinarritzko erreferentziatzat.

Gerta litezkeen elkarrizketen populazioa kalkulatu ahal izateko, biztanleriaren datuaz aparte, pertsonen artean gerta litezkeen elkarrekintzak kuantifikatu behar dira, nolabait. Horretarako, funtsezko hiru balio estimatu behar izan dira eredu-matematiko honen lanketan.

Lehenengoa harreman pertsonalen batez besteko tamainarena da. Kanean ematen diren elkarrizketak, gehien-gehienetan, gertuko harremana duten pertsonen artekoak dira. Familiakideen, lagunenen, lankideen edo bizilagunen arteko harremanak dira, esaterako, kanean gertatzen direnetatik gehienak. Horregatik, pertsona bakoitzak maila horretan duen batez besteko harreman sarearen tamaina finkatuz gero, kanean gerta litezkeen elkarrizketen kopurua mugatzeko beste balio lagungarri bat izango genuke. Gai honen inguruan gizarte-zientzien arloan dagoen

Gerta litezkeen elkarrizketen populazioa kalkulatu ahal izateko, biztanleriaren datuaz aparte, pertsonen artean gerta litezkeen elkarrekintzak kuantifikatu behar dira, nolabait. Horretarako, funtsezko hiru balio estimatu behar izan dira eredu-matematiko honen lanketan.

**Lehenengoa
harreman
pertsonalen batez
besteko
tamainarena da.**

**Bigarrena kalean
gertatzen diren
elkarrizketen
solaskide
kopuruarekin
lotuta dago.**

**Hirugarrena
hizkuntza-
gaitasunaren
faktorea da.**

bibliografia aztertu ostean harreman-sare pertsonalaren batez besteko tamainaren balioa ere laginaren kalkulurako eredu matematikoan kontuan hartu da. Gure azterketan erabilitako erreferentzia nagusia *Dunbar-en zenbakia* da².

Bigarrena kalean gertatzen diren elkarrizketen solaskide kopuruarekin lotuta dago. Esan dugun bezala, lagina elkarrizketatan kalkulatu dugu, hori baita hizkuntza-erabileraren azterketarako oinarritzko unitatea. Baina era berean, aipatu bezala, herriko biztanleriaren datutik hasten da laginaren kalkulua. Pertsona kopuru batetik elkarrizketa kopuru batera pasatzeko, ezinbestekoa da jakitea zein joera duten pertsonak binakako elkarrizketak izateko, hirunakakoak izateko edo talde handiagoetan bildu eta hitz egiteko. Solaskide kopuruaren arabera kalean elkarrizketak izateko joeraren azterketa egin da, eta, bide batez, hortik ateratako balioa laginaren kalkuluan erabiltzeko modua aurkitu da.

Hirugarrena hizkuntza-gaitasunaren faktorea da. Nabaria denez, hizkuntza bat ezagutzen ez duten pertsonak ezin dute hizkuntza hori erabili. Hori dela eta, kalean hizkuntza batean gerta litezkeen elkarrizketak bertan dabilen jendearen hizkuntza-gaitasunak ere mugatzen ditu. Badakigu aurrez hizkuntza bat erabiltzeko gai ez diren pertsonak ezin izango dutela hizkuntza horretan inongo elkarrizketarik izan. Honela bada, neurtuko diren hizkuntzetako bakoitza biztanleriaren zein portzentajek ezagutzen duen kontuan hartzen da laginaren kalkuluan.

Aipatutako horiek dira, beraz, laginaren kalkuluan aintzat hartzen diren balioak. Horien arabera kalkulatu dugu zenbatekoa den neurketa baten emaitzen konfiantza maila eta errore maila.

Elkarrizketen iraupena ez da kontuan hartzen

Elkarrizketak motzak ala luzeak diren, ez da aintzat hartzen. Fitxetan ez da jasotzen elkarrizketen iraupenari buruzko daturik. Neurketak hizkuntza-hautuen maiztasuna neurtzeko balio du, ez hizkuntza bakoitzaren erabilera-denbora neurtzeko.

Elkarrizketak hizkuntza bakarrean

Behatzaileek elkarrizketen hizkuntza jasotzen dute. Horretarako ez da beharrezkoa elkarrizketa-taldeko kide guztiak hitza hartzen behatzea; elkarrizketa-taldeko kide batek darabilen hizkuntza beste guztiek darabiltena dela suposatuko da, kontrakorik behatu ezean.

Irizpide honekin lotuta, zalantzarako bi bide nagusi daude.

Lehenik eta behin, hizkuntza-alternantziarena aipatu behar da. Hiztun batek, hitz-hartze berean hizkuntza bat baino gehiago erabiltzen

dituen kasuez ari gara. Hizkuntza bateko eta besteko esaldiak etengabe eta antzeko maiztasunez tartekatzen diren kasuak hemen kokatuko genituzke. Baita esaldiak hizkuntza desberdinetako hitzez osatzen direneko kasuak ere. Elkarrizketa mota hauek ez ditugu jasoko, neurketatik kanpo geratuko dira.

Bigarren zalantzarako bidea elkarrizketa elebidunena litzateke: elkarrizketa berean, solaskideetako bat(zu)ek hizkuntza bat eta besteek beste bat erabiltzen duten elkarrizketak, alegia. Kasu hauek jaso nahi baditugu, elkarrizketan parte hartzen duten kide guztiak entzun beharko ditugu behatutako elkarrizketa guztietan.

Bilakaera aztertu nahi bada, diseinua bere horretan errepikatu behar da

Hizkuntza-erabilerak denboran zehar duen bilakaera aztertu nahi izanez gero, neurketak diseinu berbera errepikatuz egitea komeni da (ibilbideak³, neurketa egunak eta ordutegiak), alderatzen diren datuak ahalik eta baldintza antzekoetan jasoa izan direla ziurtatzeko.

LANDA-LANA

I

Behaketa bidezko erabileraren neurketan, landa-lanaren ardura neurtzaileek dute. Horregatik, ezinbestekoa da kaleko behaketetan topa litekeen kasuistika guztia kontuan hartzen duten irizpideak garbi izatea. Irizpide zorrotzak definituta baizik ezin daitezke elkarren artean aldegarriak izan neurtzaile desberdinek jasotako datuen emaitzak.

Neurtzaileen lana, diseinuan zehaztutako ordutegietan eta zehaztutako guneetan gertatzen dena behatzea da. Definitutako denbora-tartean eta ibilbidean behatzen dituzten elkarrizketen ezaugarriak jaso behar dituzte fitxa-orrietan. Ikus dezagun hurrengo puntuetan zeintzuk diren fitxa-orrien berezitasunak.

Fitxa-orriak

1, 2 eta 3 irudietan ikus daiteke kale-erabileraren neurketa egiteko fitxa baten eredua. 1 irudiko fitxa sei ataletan banatu dugu, datu-bilketa nola egin behar den azaltzeko:

- Goidaldeak (1) neurraldi bakoitza identifikatzeko datuak biltzen ditu: herria, ibilbidea, eguna, ordua eta neurtzaileak.
- Taula nagusian elkarrizketa bakoitzak lerro bat betetzen du eta lerro/elkarrizketa bakoitza zenbaki baten bidez identifikatzen da (2).

**Neurketak
hizkuntza-
hautuen
maiztasuna
neurtzeko balio
du, ez hizkuntza
bakoitzaren
erabileraren
denbora
neurtzeko.**

**Hizkuntza-
erabilerak
denboran zehar
duen bilakaera
aztertu nahi
izanez gero,
neurketak
diseinu berbera
errepikatuz
egitea komeni da.**

- Zenbakiaren eskuin aldeko zutabean, elkarrizketa zein hizkuntzatan den jasotzen da, dagokion hizkuntzaren koadrotxoak markatuz.
- Taularen erdialdea (4) elkarrizketako hiztunen ezaugarri nagusiak identifikatzeko balio duen blokeak osatzen du. Lau zutabe nagusitan sailkatzen dira solaskideak, adin-taldeen arabera. Eta adin-talde bakoitzaren zutabean, gelaxka grisa eta urdinaren bidez bereizten dira emakumezko eta gizonezko solaskideak. Gelaxka bakoitzean zenbakiz adierazi behar da elkarrizketako partaideen artean zenbat dauden adin-talde eta sexu bakoitzeko.
- Azkenik, fitxaren eskuinaldeko zutabean (5), elkarrizketa bakoitza behatzean haurrak hitz egiten ari ziren ala ez seinالاتu behar da dagokion laukitxoan.
- Fitxaren beste aldean, elkarrizketen informazioa jasotzeko eremuak errepikatzen dira (2, 3, 4 eta 5). Baina aurrealdean neurraldiaren identifikazio datuak dauden lekuan, atzealdean neurketan eragina izan dezaketen jazoerak azaltzeko oharren tarte (6) du, fitxak.

1. Irudia. Datu-bilketarako fitxa ereduaren atalak.

HIZKUNTZA ERABILERAREN KALE NEURKETA
 SOZIOLOGIUTIKAKO ELIZKARIA
 T. 943 592 556
 hitzaren@soziolinguitika.org

HERRA: _____
 IBILBIDEA: _____
 EGUNA: _____ ORDUA: _____

1

EKOZIA	GATILUSA nagusia/erabiltzailea	NEURKETA	Hizkuntza erabileraren neurketa				Haurrak hitz egiten	
			Haurrak (2-14 urte)	Gazteak (15-24 urte)	Helduek (24-64 urte)	Adinekoak (65+ urte)	BAI	EZ
01								
02								
03								
04								
05								
06								
07								
08								
09								
10								
11								
12								
13								
14								
15								
16								
17								
18								
19								
20								

2 **3** **4** **5**

OHARRAK: _____

6

EKOZIA	GATILUSA nagusia/erabiltzailea	NEURKETA	Hizkuntza erabileraren neurketa				Haurrak hitz egiten	
			Haurrak (2-14 urte)	Gazteak (15-24 urte)	Helduek (24-64 urte)	Adinekoak (65+ urte)	BAI	EZ
21								
22								
23								
24								
25								
26								
27								
28								
29								
30								
31								
32								
33								
34								
35								
36								
37								
38								
39								
40								
41								
42								

■ Emakumezkoa ■ Gizonezkoa

2. Irudia. Datu-bilketarako fitxa ereduaren aurrealdea.

**HIZKUNTZA
ERABILERAREN
KALE NEURKETA**

SOZIOLINGUISTIKA KLUSTERRA
T: 943 592 556
klusterra@soziolinguitika.org

HERRIA: _____

IBILBIDEA: _____

EGUNA: _____ ORDUA: _____

NEURTZAILEAK: _____

	EUSKARA	GAZTELERA FRANTSESA (par EH)	BESTERIK					Haurrak hitz egiten	
				Haurrak (2–14 urte)	Gazteak (15–24 urte)	Helduak (24–64 urte)	Adinekoak (65–... urte)	BAI	EZ
01	☐	☐	☐					☐	☐
02	☐	☐	☐					☐	☐
03	☐	☐	☐					☐	☐
04	☐	☐	☐					☐	☐
05	☐	☐	☐					☐	☐
06	☐	☐	☐					☐	☐
07	☐	☐	☐					☐	☐
08	☐	☐	☐					☐	☐
09	☐	☐	☐					☐	☐
10	☐	☐	☐					☐	☐
11	☐	☐	☐					☐	☐
12	☐	☐	☐					☐	☐
13	☐	☐	☐					☐	☐
14	☐	☐	☐					☐	☐
15	☐	☐	☐					☐	☐
16	☐	☐	☐					☐	☐
17	☐	☐	☐					☐	☐
18	☐	☐	☐					☐	☐
19	☐	☐	☐					☐	☐
20	☐	☐	☐					☐	☐

Emakumezkoa
 Gizonezkoa

3. Irudia. Datu-bilketarako fitxa ereduaren atzealdea.

OHARRAK: _____

	EUSKARA	GAZTELERA FRANTSESA (par EH)	BESTERIK					Haurrak hitz egiten		
				Haurrak (2-14 urte)	Gazteak (15-24 urte)	Helduak (24-64 urte)	Adinekoak (65-... urte)	BAI	EZ	
21	☐	☐	☐						☐	☐
22	☐	☐	☐						☐	☐
23	☐	☐	☐						☐	☐
24	☐	☐	☐						☐	☐
25	☐	☐	☐						☐	☐
26	☐	☐	☐						☐	☐
27	☐	☐	☐						☐	☐
28	☐	☐	☐						☐	☐
29	☐	☐	☐						☐	☐
30	☐	☐	☐						☐	☐
31	☐	☐	☐						☐	☐
32	☐	☐	☐						☐	☐
33	☐	☐	☐						☐	☐
34	☐	☐	☐						☐	☐
35	☐	☐	☐						☐	☐
36	☐	☐	☐						☐	☐
37	☐	☐	☐						☐	☐
38	☐	☐	☐						☐	☐
39	☐	☐	☐						☐	☐
40	☐	☐	☐						☐	☐
41	☐	☐	☐						☐	☐
42	☐	☐	☐						☐	☐

Emakumezkoa Gizonezkoa

Datu-bilketarako irizpideak

Datuak biltzean badira aintzat hartu beharreko zenbait irizpide:

- Neurketa behaketa bidez egiten denez, inkestetan ez bezala, neur-tzaileak **ez die sekula galderarik egin behar** elkarrizketan parte hartzen duten hiztunei, ez erabiltzen duten hizkuntzari buruz ezta beren ezaugarriei buruz ere.
- **Normalean pertsona bakarrari entzungo** diogu hizketan, nahiz eta taldea bikoia, hirukoa edo gehiagokoa izan. Fitxa-orrian taldeko guztiak jasoko ditugu. Adibidez, lau lagun elkarrekin daudenean, nahiz bakarrak hitz egin eta beste hirurak entzule izan, guk fitxa-orrian lau lagun entzun ditugula jarriko dugu.
- Neurketa bakoitza **bi neurtzailer**en artean egingo da. Bi pertsona hauek zehaztutako ordu eta lekuetan ibiliko dira kalean zehar, behatzen dituzten elkarrizketei buruzko informazioa fitxetan erregistratzen.
- **Ahalik eta elkarrizketa gehien** neurtzeko saiakera egin behar da. Beste irizpide guztiak betetzen diren bitartean (diskrezioa eta abar), ahalik eta talde gehienetara hurbildu eta hauen inguruko datuak fitxetan jaso behar dira. Hau da emaitza ahalik eta fidagarrienak lortzeko bidea. Onartu beharko da, hala ere, jende asko dabilen ibilbide/gunean ezingo direla jaso ematen diren elkarrizketa guztiak.
- **Kalean dagoen edo dabilen jendearen** elkarrizketei buruzko datuak soilik bildu behar dira. Neurketatik kanpo geratzen dira saltokiak edo ostalaritzako lokalak, baita etxe-atariak ere.
- Sarritan, kalean dagoen jendea ez da erregularri banatuta egoten neurketarako finkatutako espazioan. Kasu horietan, neurraldian zehar behin edo bitan **ibilbide osotik pasatzea** komeni da, baina neur-tzaileek ibilbidearen zonalde bakoitzean igarotzen duten denbora ere ez da erregularra izan behar. **Jende gehiago dabilen inguruetan denbora gehiago** pasatzea litzateke egokiena, elkarrizketa gehiago neurtu ahal izateko. Neurketa-eremuaren barrutik atera ezean, ez da noranzko berean leku berdinetatik buelta berdina eman behar; kontrakoa komeni izaten da. Diskrezioa mantendu eta kalean dabilen jendearen aurrean ez nabarmentzearren, kale batetik behin baino gehiagotan pasatzean espaloiz aldatzea edo leku batean denbora tarte batean gelditzea lagungarri izan liteke. Kaleko banku batean esertzea ere egokia izan liteke, neurketa ondo egitea eta elkarrizketa asko jasotzea galarazten ez duen bitartean.
- Kalean dabilen pertsonen **neurtzaileekin hitz egiten dutenean,**

Kalean dagoen edo dabilen jendearen elkarrizketei buruzko datuak soilik bildu behar dira. Neurketatik kanpo geratzen dira saltokiak edo ostalaritzako lokalak, baita etxe-atariak ere.

elkarrizketa horiek ez dira fitxetan jaso behar. Behaketa egiten ari direnek neurtutako elkarrizketetan inolako eraginik ez edukitzea da helburua. Horren aurrean guztiz garbi jokatzeko segurtasun-neurri bat izango litzateke hau.

- Gogoan izan behar dira elkarrizketaren mugak. **Kide aldaketak eta hizkuntza aldaketak** dira behaketa bidezko erabileraren neurtetean elkarrizketen hasiera eta amaiera banatzen duten gertakariak. Talde bera (kide berdinez osatua) hizkuntza berean behin baino gehiagotan behatzen bada, elkarrizketa bakartzat hartu eta hala jasoko da fitxetan. Talde bera beste hizkuntza bat erabiltzen behatzen bada, bigarren elkarrizketa bat bezala jasoko da. Eta hizkuntza berean aritu arren, lehen behatutako taldean aldaketaren bat izan bada (kideren bat falta edo kideren bat gehitu bazaio), beste elkarrizketa bat balitz bezala erregistratuko da.

- **Zalantzazko kasuak ez dira jaso behar.** Neurtzaileak zalantzak izan ditzake entzun duenaren aurrean, hiztuna zein hizkuntzatan ari den garbi ez dakielako. Hainbat arrazoiengatik gerta daiteke hori, esate baterako, ondo aditzeko arazoak izan dituelako edo esaldi berean bi hizkuntza modu oso nahasian erabili direlako. Kasu horietan, elkarrizketa horiek ez jasotzea gomendatzen da, irizpide orokorra ahalik eta datu gehien biltzeko saiakera egitea bada ere. ●

ERREFERENTZIAK

- Altuna, Olatz; Berrio-Otxoa, Kontxesi; Jausoro, Nekane; Martinez, Zesar. 2008 (argitaratu gabe). "Ikerketa soziolinguistikorako metodologiak eta teknikak". In *HIZNET, Hizkuntza Plangintza Ikastaroa*. 2008-2009 ikasturtea. Asmoz fundazioa, Eusko Ikaskuntza.
- Eusko Jaurlaritzaren 2008. IV. Inkesta Soziolinguistikoa. Vitoria-Gasteiz.
- Juaristi, Patxi. 2003. *Gizarte ikerketarako teknikak*. Bilbo: UPV-EHU.
- Soziolinguistika Klusterra 2007. Kale Neurketaren V. Neurketa, 2006. Emaitzak, azterketak, gogoetak. BAT Soziolinguistika aldizkaria, 64. Andoain.
- Yurramendi, Y. eta Altuna, O. (2009) Zuzeneko behaketaz hizkuntza-erabilera neurtzeko metodologiaren eredu matematikoa. Laginketa eta estimazioa. Soziolinguistika Klusterra. <http://www.soziolinguistika.org/files/TXOSTENA.pdf>
- Zarraga, Arkaitz; Coyos, Jean-Baptiste; Hernandez, Jone M.; Joly, Lionel; Larrea, Imanol; Martinez, Loren V.; Uranga, Belen; Bilbao, Paul. 2010. Soziolinguistika Eskuliburua. Eusko Jaurlaritzaren Soziolinguistika Klusterra.

OHARRAK

1. Ikus <http://www.soziolinguistika.org/eu/lagina/eskaera/kale-erabilera>.

2. http://en.wikipedia.org/wiki/Dunbar%27s_number

Zenbaki hau muga kognitibo baten gisakoa da, eta adierazten du pertsona batek 150 bat pertsonarekin eduki ditzakeela harreman egonkorrak.

3. ibilbideak neurteta batetik bestera errepikatu egiten dira, lau urtetan herriko kale jendetsuenei dagokienez aldaketarik ez bada behinik behin. Gune berriak sortu badira $\frac{3}{4}$ espazio urbanizatu berriak eraiki direlako $\frac{3}{4}$, ibilbideak egokitu egiten dira.